

Asia: VN/477/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pyydämme lausumaan hallituksen esitysluonnoksesta sekä vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

2. olisiko mielestänne kohdassa 5.1 esitetty vaihtoehtoinen malli, jossa kuraattori olisi sosiaalityöntekijä tai sosionomi parempi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vammaisfoorumi kiittää pyynnöstä lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta.

Vammaisfoorumi ry on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta henkilöä.

Vammaisfoorumi muistuttaa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevasta yleissopimuksesta ja erityisesti sen koulutusta käsittelevästä artiklasta 24. Kyseinen artikla velvoittaa sopimusvaltioita varmistamaan vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden koulutukseen yleisessä koulutusjärjestelmässä. Vammaisella oppilaalla on myös oikeus saada opiskeluunsa riittävä ja yksilöllinen tuki. Suomi on ratifioinut YK:n vammaissopimuksen ja se on voimassa lainsäätöinä.

Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoanne luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta” yhtenä tavoitteena on laadukkaat oppilas- ja

opiskelijahuoltopalvelut kaikilla koulutusasteilla. Hallitusohjelman mukaan oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja vahvistetaan kaikilla koulutusasteilla, jotta lapset ja nuoret saavat tarvitsemaansa tukea sekä säädetään sitovista mitoituksista opiskeluhuollon palveluihin.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin säännös kuraattori- ja psykologipalveluiden sitovista henkilömitoituksista ja kuraattorin kelpoisuusehtoa koskevaa säännöstä täsmennettäisiin.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on, että yhteisöllisen opiskeluhuollon ennaltaehkäisevä tuki sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon varhainen apu ja tuki olisi kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden saatavilla yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tasa-arvoisesti saatavilla ja tasalaatuisella opiskeluhuollolla edistettäisiin lapsen ja nuoren oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä, sosiaalista hyvinvointia sekä ehkäistäisiin ongelmien syntymistä esimerkiksi koulukiusaamista estävillä toimenpiteillä. Vahvistamalla opiskeluhuollon henkilöstöresursseja voitaisiin tarjota oppilaille valmiuksia siirtyä perusopetuksesta ja toiselle asteelle ja suoriutua toisen asteen koulutuksesta. Kuraattorin kelpoisuusehtojen täsmäntäminen tukisi ammattitaitoisen kuraattorin rekrytointia.

Vastaus lausuntopyynnössä esitettyyn kysymykseen

Viitaten lausuntopyynnössä esitettyyn kysymykseen Vammaisfoorumi ei pidä hallituksen esittämää vaihtoehtoa kuraattorin kelpoisuudesta riittävänä, vaan kannattaa Sosiaali- ja terveysministeriön ja monien muiden lausujien tapaan vaihtoehtoa 2, jossa kuraattorin koulutuksena olisi sosiaalityöntekijä tai sosionomi.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta.

Toisin kuin hallituksen esityksessä mainitaan (vrt. HE sivu 23), opiskeluhuolto on kunnallisen sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaisesti sosiaalipalvelu, jonka järjestämisessä on otettava huomioon myös oppilas- ja opiskelijahuoltolain säännökset. Kuraattori toimii koulussa ja oppilaitoksessa sosiaalihuollon asiantuntijana. Kuraattori ei siis noudata työssään vain oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja opetustoimen lainsäädäntöä, vaan keskeisiä työtä määrittäviä lakeja ovat myös sosiaalihuoltolaki (1301/2014), laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Lisäksi keskeistä on tuntee sosiaalihuollon erityislainsäädäntö, esimerkiksi lastensuojelulaki.

Koulukuraattorin työ vaatii sosiaalialan erityisosaamista. Kuraattorin kelpoisuutta tulee näin ollen täsmäntää vastaamaan sosiaalihuollon ammattihenkilölakia lain 817/2015 8 § 1 momentissa suorittanut henkilö (sosiaalityöntekijä, sosionomi AMK).

Oppivelvollisuuden laajentuessa vammaiselle nuorelle ja hänen perheelleen jäävät hoidettavaksi esimerkiksi opintoihin liittyvien tukipalvelujen hakeminen oman kunnan vammaispalvelusta tai Kelasta. Koulujen tulee tukea nuoria ja perheitä näissä tilanteissa. Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että koulukuraattorilla on sosiaalialan erityisosaamista.

Vammaisfoorumi kannattaa Talentia ry:n ja Koulukuraattorit ry:n esittämää mitoitusta, jossa kuraattorilla/vastaavalla kuraattorilla olisi korkeintaan 500 oppilasta/ opiskelijaa per kuraattori niin, että tämä sisältäisi myös painokertoimet (esim. erityisen tuen oppilaat, erityisluokat, maahanmuuttajataustaiset oppilaat, huomioiden alueen sosioekonomiset suhteet, työllisyysaste) ja korkeintaan kolme toimipistettä/ kuraattori, vastaava kuraattori.

Koulupsykologien oppilas/ opiskelijakohtainen mitoitus puolestaan pitää Psykologiliiton suosituksen mukaisesti asettaa siten, että psykologilla on 500 oppilasta per psykologi, sisältäen myös esiopetuksen oppilaat. Kun uusi oppilas- ja opiskeluhuoltolaki astui voimaan, muuttui myös koulupsykologin työnkuva oleellisesti, kun kaikkien opiskelijoiden koulunkäyntiä pitää entistä voimakkaammin tukea siihen asti, kunnes he täyttävät 18 vuotta.

Vammaisfoorumi näkee myös tärkeänä, että koulu/oppilaitosyksikköjen määrä/kuraattori ja koulupsykologi tulisi olla enintään 3. Nykyisellään varsinkin pienissä kunnissa voi olla useita esiopetusyksiköjä ja pienempiä kouluja, mikä voin helposti nostaa yksikkömäärän per kuraattori/ psykologi suureksi.

Kuten Talentia esittää, toimipisteiden osalta koulukuraattorin ja vastaavan koulukuraattorin tehtävää tulee kehittää siten, että nämä työskentelevät vain yhdellä tai korkeintaan kahdella peräkkäisellä koulutusasteella.

Vammaisfoorumi on huolissaan vammaisten lasten ja nuorten kokemasta kiusaamisesta ja väkivallasta kouluissa ja oppilaitoksissa. Kiusaamisen vastaiset toimenpiteet (esimerkiksi KiVa koulu) eivät ole poistaneet kiusaamista. Resurssien lisääntyessä pystytään panostamaan paremmin syrjinnän tunnistamiseen ja syrjinnän vastaiseen työhön.

Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan panostaminen ennaltaehkäisevään työhön olisi erittäin tärkeää. Tämä mahdollistaa myös erilaisten verkostojen hyväksi käyttämisen tapahtumien ja kampanjoiden järjestämisessä. Olisi tärkeää irtautua toimintamallista, jossa tilanteisiin puututaan vasta sitten, kun ne ovat jo muodostuneet ongelmiksi.

Lausunnon keskeinen sisältö

Vammaisfoorumi ei pidä hallituksen esittämää vaihtoehtoa kuraattorin kelpoisuudesta riittävänä, vaan kannattaa Sosiaali- ja terveysministeriön ja monien muiden lausujien tapaan vaihtoehtoa 2, jossa kuraattorin koulutuksena olisi sosiaalityöntekijä tai sosionomi.

Vammaisfoorumi kannattaa mitoitusta, jossa niin kuraattorilla/vastaavalla kuraattorilla kuin koulupsykologilla olisi korkeintaan 500 oppilasta/opiskelijaa vastaavaa kuraattoria/kuraattoria tai koulupsykologia kohden. Tämän tulisi sisältää painokertoimet. Koulu/oppilaitosyksikköjen määrä kuraattoria/vastaavaa kuraattoria ja koulupsykologia kohden tulisi olla enintään 3.

Vammaisfoorumi haluaa painottaa ennaltaehkäisevän työn tärkeyttä. Tarvitaan yhteisöllistä työtä yksilökeskeisen työn rinnalle. Paremmat ja laajemmat mitoitukset tulevat tukemaan myös oppivelvollisuuden laajentamisen myötä lisääntyvää nuorten tuen tarvetta.

Koulukuraattorien sosiaalialan erityisosaamista tullaan tarvitsemaan erityisesti vammaisten nuorten ja heidän perheidensä tukemisessa jatko-opintoihin liittyvissä asioissa.

Mahlamäki Pirkko
Vammaisfoorumi ry